

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA 2008–2010

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA 2008–2010

Ohjelmaehdotus (s. 2-25)

Sisältö

- 1. Esipuhe**
- 2. Tausta ja yleiset lähtökohdat suunnittelulle**
- 3. Pääkaupunkiseudun suurkaupunkipiirteet ja haasteet**
- 4. Kaupunkiohjelman 2008–2010 lähtökohdat ja tavoitteet**
- 5. Kaupunkiohjelma pääkaupunkiseudun kaupunkien strategioiden toteuttajana**
- 6. Kaupunkiohjelman sisältö**
- 7. Kaupunkiohjelman kautta rahoitettavat toimenpiteet ja hankekriteerit**
- 8. Kaupunkiohjelman rahoituskehys vuosille 2008–2010**
- 9. Kaupunkiohjelman prosessit**

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008 (s.26–29)

1. Esipuhe

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien käynnistämää kaupunkiohjelmaa on toteutettu vuosina 2002–2004 ja 2005–2007. Kaupunginjohtajat hyväksyivät osana vuoden 2007 kaupunkiohjelman toimintasuunnitelmaa kolmannen kaupunkiohjelmakauden 2008–2010 suunnittelun aloittamisen.

Uuden ohjelmakauden suunnittelussa on selvitetty osapuolten näkemykset ohjelman jatkosta ja käynnissä olevien hankkeiden jatkotoimenpiteitä.

Tulevalla ohjelmakaudella kaupunkiohjelman valtiorahoittajaosapuoli vaihtuu sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Muutoksen johdosta on ohjelman valmistelussa arvioitu muutoksen mahdollisia vaikutuksia kaupunkiohjelman sisältöön.

Ohjelman laadittaessa on noudatettu pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan määrittelemiä linjauksia seudun kehittämisessä.

Kaupunkiohjelmaa ja uuden ohjelmakauden valmistelua ohjanneen johtoryhmän kokoonpano on vuonna 2007 ollut:

Kaupunginsihteeri Anja Vallittu, Helsinki, puheenjohtaja
Kehittämisjohtaja Paula Sermilä, Helsinki
Hallintokeskuksen johtaja Helena Elkala, Espoo
Elinkeinojohtaja Kari Ruoho, Espoo
Asukaspalvelujohtaja Timo Juurikkala, Vantaa
Kaupunkistrategiapäällikkö Raila Paukku, Vantaa
Hallintopäällikkö Satu Siikander, Vantaa
Talousjohtaja Katja Pesonen, Kauniainen
Vs. aluekehittämisspäällikkö Tarja Hartikainen, Uudenmaan liitto
Kehityspäällikkö Antti Viren, YTV
Elinkeinojohtaja Eero Holstila, Helsinki
Ylitarkastaja Olli Voutilainen, sisäasiainministeriö
Erikoistutkija Janne Antikainen, sisäasiainministeriö
Kaupunkitutkimuspäällikkö Kauko Aronen, Suomen kuntaliitto
Projektipäällikkö Merja Koski, Helsinki, sihteeri

2. Tausta ja yleiset lähtökohdat suunnittelulle

Pääkaupunkiseudun yhteistyö on laajentunut ja syventynyt koko 2000-luvun. Pääkaupunkiseudun kaupungit perustivat kuntien vapaaehtoisuuteen perustuvan yhteistyöelimen pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan (PKS-neuvottelukunnan).

Pääkaupunkiseudun toimintamalli perustuu verkostomaiseen yhteistyöhön. Uusia yhteistyörakenteita kehitetään kansanvaltaisen ohjauksen vahvistamiseksi. Yhteistyöhankkeiden ja toimenpiteiden rahoitusta koskevat päätökset tehdään kussakin kaupungissa osana talousarvio- ja taloussuunnitelmaprosessia. Kukin kaupunki sisällyttää sopimukseen liittyvät hankkeet omiin toiminta- ja taloussuunnitelmiinsa. Pääkaupunkiseudun kaupungit arvioivat yhteistyön toimivuutta ja tuloksia sekä tekevät johtopäätöksensä jatkotoimenpiteistä vuonna 2008.

Pääkaupunkiseudun kaupunginvaltuustot hyväksyivät 22.5.2006 yhteisiä linjauksia toteuttavan yhteistyösopimuksen. Sopimus sisältää tavoitteet hyvinvoinnin parantamisen ja palvelutoiminnan tehostamisesta erilaisilla yhteistoimintamuodoilla, seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamisesta sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämistä.

Pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen toteuttamisen osana pääkaupunkiseudun kaupunginvaltuustot hyväksyivät 19.6.2007 kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetun lain (ns. puitelaki) 7§:n mukaisen kaupunkiseutusuunnitelman koskien maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista ja kuntarajat ylittävien palvelujen parantamista pääkaupunkiseudulla ja Helsingin seudulla. Yhteistyösopimuksen mukainen yhteistyö on laajempaa kuin puitelaissa edellytetään. Kaupunkiseutusuunnitelman toimenpiteiden toteuttamista jatketaan yhteistyösopimuksen mukaisesti vuonna 2008 toiminnan ja talouden suunnittelun ja muun päätöksenteon valmistelun yhteydessä.

Helsingin seudun yhteistyösopimuksen myötä sopimuksellinen yhteistyö laajeni neljää kuntaa laajemmalle seudulle vuonna 2005. Yhteistyösopimuksen ovat allekirjoittaneet Kuuma-kunnat sekä kuntaryhmä Neloset. Yhteistyötä varten perustettiin Helsingin seudun yhteistyökokous.

Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyötä jatketaan vuonna 2005 hyväksytyyn yhteistyösopimuksen pohjalta. Sopimus tähtää yhteistyön tiivistämiseen erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) asioissa. Sopimusosapuolina ovat pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan lisäksi Kuuma-kunnat Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula sekä Kuntaryhmä Neloset Hyvinkää, Kirkkonummi, Sipoo ja Vihti.

Kuuma-kuntien vuoden 2008 toimintasuunnitelmassa on yhtenä teemana Helsingin seudun yhteistyö. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että maankäyttöä, asumista ja liikennettä suunnitellaan edelleen siten, että se on

osa Helsingin seudun suunnittelua. Vuoden 2007 lopussa julkaistaan kansainvälisen Greater Helsinki Vision -suunnittelukilpailun tulokset, jonka pohjalta KUUMA-kunnat määrittelevät yhteistyön sisällön. Valmisteilla on myös aiesopimus asuntotuotannon lisäämisestä Helsingin seudulla. Lisäksi Helsingin seudun 14 kunnan yhteinen liikennejärjestelmän suunnittelu yhdenmukaistetaan. Kuuma-kuntien elinkeinostrategiassa todetaan, että yhteyksiä Uudenmaan innovaatorakenteisiin, kuten Culminatumin osaamiskeskusohjelmiin 2008–13, tulee tiivistää.

Hiiden ja Raaseporin alueita kattavan Länsi-Uudenmaan kaupunkiohjelman strategian lähtökohtana on edistää Länsi-Uudenmaan kehittymistä osana metropolialuetta alueiden yhteisistä vahvuuksista lähtien ja molempien alueiden erityispiirteet huomioon ottaen. Tavoitteena on verkostoituminen metropolialueen kehittämisohjelmiin.

Valtio on käynnistänyt kaupunkipolitiikan ja suurkaupunkipoliittisen valmistelutyön niitä varten perustetussa yhteistyöryhmässä ja jaostossa. Lisäksi Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa on tässä laajuudessa ensimmäistä kertaa huomioitu pääkaupunkiseudun erityisasema ja ongelmat sekä erityinen metropolipolitiikan toteuttaminen. Metropolipolitiikalla haetaan ratkaisuja alueen maankäytön, asumisen ja liikenteen ongelmiin, edistetään elinkeinopolitiikan ja kansainvälistymisen toteutusta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Seudun monikulttuurisuutta ja kaksikielisyyttä edistetään. Valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kesken vahvistetaan ja laajennetaan aiesopimuskäytäntöjä sekä valtion eri hallinnonalojen kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.

Valtio on organisoinut metropolipolitiikan valmistelua omalta osaltaan. Metropolipolitiikkaa koordinoi ja sen painopisteet määrittelee hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä. Kukin ministeriö vastaa hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän määrittelemien suuntaviivojen pohjalta metropolipolitiikan valmistelusta hallinnonalallaan. Ministeriöitä avustaa ja hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän käsittelyä valmistelee metropolipolitiikan kannalta keskeisten ministeriöiden edustajista koostuva sihteeristö. Sihteeristön puheenjohtaja on ympäristöministeriöstä.

Uudella ohjelmakaudella aluekeskusohjelman ja samalla kaupunkiohjelman vastuuministeriö vaihtuu aluekehittämisen osaston siirtyessä sisäasiainministeriöstä perustettavaan työ- ja elinkeinoministeriöön (TEM). Uuden ohjelman painotukset tulisivat olla TEMin hallinnon alaan kuuluvia, kuitenkin seudun erityispiirteet huomioiden.

Kaupunkiohjelma osana pääkaupunkiseudun yhteistyön toteuttamista

Kaupunkiohjelma on yksi yhteinen työväline seudullisessa yhteistyössä ja kehittämisessä. Kaupunkiohjelman tehtävänä on ollut toimia tuloksellisen seudullisen monitoimijaisen yhteistyön kehittäjänä, käynnistäjänä ja mahdollistajana alueellisen kehittämisohjelman keinoin. Kumppanit ovat olleet

valtion, kuntien eri toimialojen, oppilaitosten, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoita. Käytännössä ohjelmakonsepti on muodostunut EU-ohjelmien ja aluekeskusohjelmien tavoin toimintalinjoista ja toimintalinjoja toteuttavista hankkeista.

Kaupunkiohjelmaa on toteutettu vuodesta 2002 alkaen. Ensimmäinen kaupunkiohjelma "Osaaminen ja Osallisuus" toteutui vuosina 2002–2004. Se oli aloite suomalaisen suurkaupunkipolitiikan konkretisoimiseksi. Painoituksina olivat huippuosaamisen ja monipuolisen tietopääoman vahvistaminen, oppiva kaupunkiseutu sekä osallisuuden ja sosiaalisen eheyden vahvistaminen.

Toisella, vuosien 2005–2007 ohjelmakaudella, on kaupunkiohjelman selkänä ollu PKS- neuvottelukunnan hyväksymä yhteinen visio ja strategia. Visioon pääsemiseksi parannetaan pääkaupunkiseudun kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteisiä edellytyksiä toimia maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskuksena toimenpitein, jotka parantavat asumisen, oppimisen, työnteon ja yrittämisen mahdollisuuksia seudulla.

Ohjelmakauden 2005–2007 aikana on toteutunut tai toteutumassa 18 hanketta. Edellisellä kaudella projekteja oli 20. Ohjelmien tuloksia ovat muun muassa Helsingin seudun elinkeinomarkkinoinnin linjaukset, seudullisen innovaatiostrategian toteuttamisen käynnistys, työvoima- ja koulutustarpeen ennakointi vuosille 2000–2015, monikulttuurinen tietopalvelukeskus SELMA, asumisen osaamisklusterin valmistelu osaamiskeskusohjelmaan ja innovatiivisten kehitysalustojen verkottaminen.

Kolmannen kaupunkiohjelman, vuosille 2008–2010, laatimisessa on huomioitu edellisten ohjelmien antamia oppeja. Kaupunkiohjelman toteuttamista ja tuloksia on arvioitu kaksi kertaa ulkopuolisena arviointina. Ensimmäinen arviointi oli "Valot päälle kaupunkiohjelma" (marraskuu 2003, Net Effect Oy) ja toinen arviointi oli "Kaupunkiohjelma seutuyhteistyön välineenä" (helmikuu 2007, Net Effect Oy).

Arvioinnin perusteella jatkossa kaupunkiohjelman hankkeiden palvelun loppukäyttäjillä, asiakkailla tulisi olla nykyistä keskeisempi rooli toimintamallien tuotekehitystyössä ja toiminnan arvioinnissa. Tätä seikkaa voidaan korostaa erilaisten asiakasfoorumien, kuulemistilaisuuksien ja ajatuspajojen kautta ohjelman hankkeita muodostettaessa.

Arvioinnin suositusten mukaisesti hankemäärää voidaan tiivistää uudessa kaupunkiohjelmassa. Tavoitteena on saada aiempaa vaikuttavampia ja fokuoituneimpia toimenpiteitä ohjelmaan varattavilla kohtuullisen pienillä resursseilla.

Arvioinnin johtopäätöksiin perustuen hankkeiden valintaan kehitetään hankearvioinnin malli, jossa hankeideat läpikäydään hanketyöryhmässä. Hankekriteereissä korostetaan horisontaalisuutta, monitoimijaisuutta ja asiakaslähtöisyyttä sekä yhteyttä kaupunkien strategiaan tavoitteisiin.

Kaupunkiohjelma hahmotetaan osaksi seudullisen kehittämisen ohjelma- ja strategiakokonaisuutta. Eri ohjelmien ja strategioiden tulee täydentää toisiaan ja tähdätä samansuuntaiseen toimintaan, päällekkäisyyksiä välttäen. Tämä edellyttää poliittista ja operatiivista ohjausta sekä resurssien kohdentamista. (Liite 1)

Kaupunkiohjelman perustana ovat edelleen uudella ohjelmakaudella pääkaupunkiseudun yhteinen visio ja strategiapilarit, Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten strategiat. Erityisesti korostetaan pääkaupunkiseudun strategiaa ja metropolipolitiikkaa toimenpiteitä valittaessa.

Uudenmaan maakuntasuunnitelma, YTV:n suunnitelmat ja muiden kaupunkiohjelman kumppaneiden, kuten valtion, korkeakoulujen, elinkeinoelämän, kehyskuntien ja kansalaisjärjestöjen, strategiat otetaan huomioon.

Kaupunkiohjelman valmistelua aloitettaessa on kuultu eri osapuolten näkemyksiä tulevasta ohjelmasta ja sen painotuksista. Kaupunkiohjelman projektipäällikkö on keskustellut Helsingin, Vantaan, Espoon ja Kauniaisten nykyisen johtoryhmän edustajien kanssa.

Maaliskuussa 2007 kaupunkiohjelman johtoryhmä ja sidosryhmien edustajat kokoontuivat ”Kaupunkiohjelman tulevaisuustyöpajaan” pohtimaan sisällöllisiä painopisteitä. Marraskuussa kokoontuivat osallisuuden, kansalaisvaikuttamisen ja vuorovaikutteisten osallisuuskanavien teemojen asiantuntijat työpajaseminaarissa.

Tulevan kaupunkiohjelman painopisteitä on edelleen työstyetty pienemmällä työryhmällä, jossa ovat olleet edustettuina kaikki kumppani- ja rahoittajaosapuolet.

3. Pääkaupunkiseudun suurkaupunkipiirteet ja haasteet

Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten muodostama pääkaupunkiseutu on miljoonan asukkaan suurkaupunki, joka on ydin laajemmassa noin 1,3 miljoonan asukkaan kaupunkiseudussa. Pääkaupunkiseudulle ja Helsingin seudulle ominaisia muusta Suomesta poikkeavia *suurkaupunkipiirteitä* ovat mm. vieraskielisen väestön korkea ja kasvava määrä, monikulttuurisuus, ahdas ja kallis asuminen, yksin asuvien suuri määrä, pitkäkestoinen työttömyys ja toimeentulotukiriippuvuus sekä vilkas muuttoliike erityisesti nuorten ja lapsiperheiden keskuudessa.

Talouden resurssit ja rakenteet lähellä kansainvälistä kärkeä

Helsingin seutu (14 kuntaa) on dynaaminen ja kasvava asunto- ja työmarkkina-alue. Helsingin seutu tuottaa 34 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta ja alueella asuu 24 prosenttia suomalaisista. Helsingin talousalue on viime vuosina kuulunut Euroopan metropolien kärkialueiden joukkoon, mitattiin sitä sitten nimellisen arvonlisäyksen, työllisyyden tai väestön kasvulla. Myös tulevaisuuden näkymät samoilla indikaattoreilla mitattuna ovat hyvät. Pääkaupunkiseutu on myös Suomen kansainvälisen yritystoiminnan keskus. Tämä lisää – yhdessä ulkomaalaistaustaisen väestön kanssa – tarpeita kansainvälisten ja monikielisten palveluiden tarjoamiselle.

Koko Suomen 2,28 miljoonasta työpaikasta pääkaupunkiseudun osuus on 25 prosenttia ja laajemman Helsingin seudun (14 kuntaa) osuus 29 prosenttia. Pääkaupunkiseutu tarjoaa työpaikkoja tuntuvasti omaa aluettaan laajemmalle väestölle. Yhteensä pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tulevat vastaavat alueen työssäkäyvistä vajaata viidennestä. Myös pääkaupunkiseudun sisällä sukkulointi on yleistä.

Taloudellisen toimeliaisuuden ohella pääkaupunkiseutua voidaan luonnehtia maamme mittakaavassa, osin kansainvälisestikin, korkea-asteisen koulutuksen, kulttuurin ja hyvinvoinnin keskittymäksi, mikä näkyy väestön korkeana koulutustasona, ahkerana kulttuurin ja taiteen kulutuksena ja väestön muuta maata korkeampana tulotasona.

Muuttoliike vilkasta ja volyymiltaan suurta

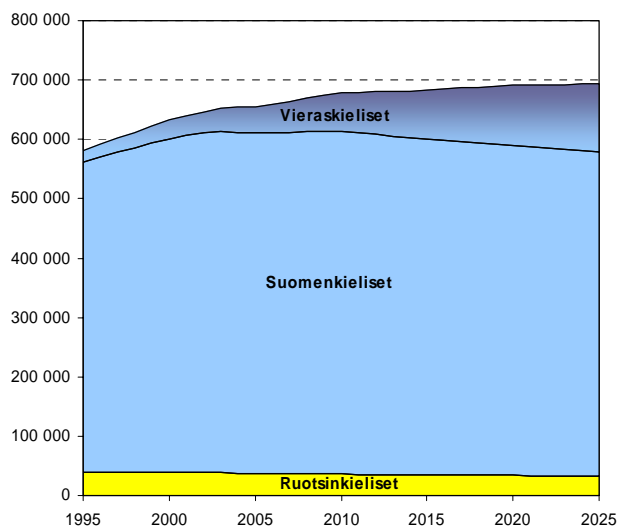
Pääkaupunkiseutua luonnehtii muiden suurkaupunkien tapaan vilkas muuttoliike; runsaat 240 000 henkilöä muuttaa vuosittain alueella. Seudulle muutetaan paljon, mutta sieltä muutetaan myös pois. Vilkkainta muuttoliike on oman kunnan rajojen sisällä. Muuttoliikkeen rakenne kotimaasta ja ulkomailta pitää pääkaupunkiseutua myös suhteellisen nuorten työikäisten alueena ja siten tuo positiivisia piirteitä väestön ikääntymisen ja huoltosuhteen näkökulmasta. Muuttoliike vaikuttaa alueiden rakenteisiin – toiset alueet vanhenevat väestöltään, toiset taas nuorentuvat, jotkut tiivistyvät ja kasvavat, toiset taas väljenevät ja vähenevät. Muutoksen seuraukset vaikuttavat erityisesti lähipalveluihin ja niiden alueellisiin muutoksiin ja edellyttävät väestön kokonaiskehitystä mittavampia investointeja. Erityisesti kuntien raja-alueilla on tästä syystä käynnistetty yhteistyö palveluiden suunnittelussa tavoitteena palveluiden yhteiskäyttö.

Ulkomaalaistaustaisten ja ikääntyvien määrät kasvavat

Pääkaupunkiseudun väestöstä 86,5 prosenttia puhuu äidinkielenään suomea. Ruotsinkielisten osuus on 6,5 ja muuta kieltä äidinkielenään puhuvia on 7 prosenttia seudun asukkaista. Ulkomainen muuttoliike on jo parin vuosikymmenen ajan merkittäväällä tavalla lisännyt ulkomaalaistaustaisen väestön keskittymistä pääkaupunkiseudulle. Kaikista Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista 44 prosenttia asuu pääkaupunkiseudulla. Kaikkiaan pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustainen väestö on noin 69 000. Vieraskielisten lukumäärän ennakoitaan kasvavan 115 000 vuoteen 2015.

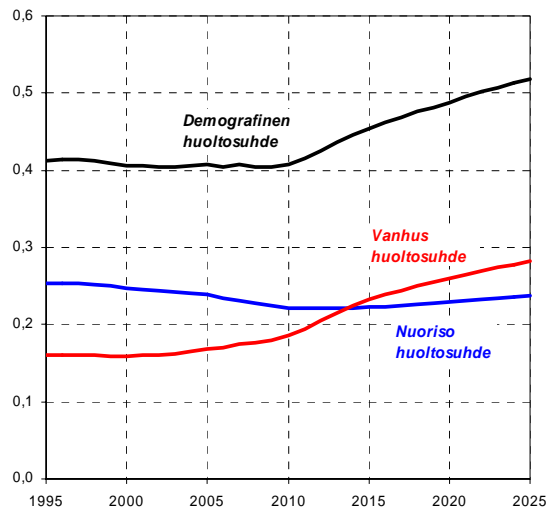
Ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kasvu tuo monia haasteita ja mahdollisuuksia pääkaupunkiseudulle. Kulttuuritaustan moninaisuus ja lukuisat eri äidinkielet tuovat mukanaan monikulttuurista rikkautta seudulle ja haasteita palveluiden tuotannolle sekä osaamisen että palvelutarjonnan näkökulmasta. Peruspalveluiden tarjontaa joudutaan pohtimaan tai räätälöimään sängen pienillekin kieli-, kulttuuri- tai uskonnollisille ryhmille.

Kuvio. Työikäisen väestön eli 19–64-vuotiaiden määrä pääkaupunkiseudulla kieliryhmittäin 1995–2006 ja ennuste vuoteen 2025

Eläkeikäisten määrä alkaa kasvaa pääkaupunkiseudulla, kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikään. Vanhushuoltosuhte, eli yli 65-vuotiaiden määrä suhteessa työikäisiin, heikkenee nopeasti 2010-luvulla. Palveluntarpeen voimakkaana kasvuna tämä tulee näkymään seuraavien kymmenien vuosien sisällä, kun yli 75-vuotiaiden lukumäärä nousee jyrkästi.

Kuvio. Huoltosuhteiden kehitys pääkaupunkiseudulla vuosina 1995–2006 ja ennusteen mukaan vuoteen 2025

Pääkaupunkiseudun väestörakenne poikkeaa maamme keskiarvoista myös siinä, että alueelle on keskittynyt tuntuvasti enemmän *yksinasuvia*. Pienet taloudet ovat pääkaupunkiseudun sisällä erityisesti Helsingille tyypillinen piirre. Pääkaupunkiseudun perheet ovat muuta Suomea pienempiä ja useammin *yhden huoltajan perheitä*.

Suurkaupunkielämän valot ja varjot

Suurkaupunkielämän ristiriitaisuudet ja varjopuolet näkyvät pääkaupunkiseudulla. Vaikka alueen keskimääräinen elintaso ja hyväosaisuus kasvavat, näkyvät myös hyvinvoinnin uhkatekijät, syrjäytymisen uhka ja sosiaaliset ongelmat selvästi alueen kehityksessä.

Vaikka pääkaupunkiseudun väestön koulutustaso on keskimäärin muuta maata korkeampaa, jää nuorista koulunsa lopettaneista 15 prosenttia vaille jatko-opintoja. Vaikka tulotaso on pääkaupunkiseudulla korkea, 24 prosenttia tulonsaajista ansaitsee köyhyysrajaa vähemmän. Suhteellisen alhainen työttömyysaste kätkee taakseen muuta maata yleisemmän pitkittyneen työttömyyden: pääkaupunkiseudulla yli kaksi vuotta työttömänä olleiden osuus kaikista työttömistä oli 13 prosenttia vuonna 2005 ja tämän vaikeasti työllistyvän ryhmän lukumäärä 5 660. Vieraskielisten pääkaupunkiseudun asukkaiden työttömyysaste oli 23 prosenttia. Samaan aikaan koetaan kuitenkin jo työvoimapulaa joillain aloilla.

Nuorten mielenterveysongelmien kasvu, alkoholiperäisen kuolleisuuden lisääntyminen ja huumausaineiden käyttäjien keskittyminen pääkaupunkiseudulle (40 % asuu seudulla) ovat indikaattoreita, jotka kuvaavat pahoinvointia ja ongelmien vaikeutumista. Nuorten ja perheiden vakavista ongelmista kertovat myös korkeat luvut lastensuojelun piirissä olevista lapsista. Hyvin usein lasten ja nuorten vakavien ongelmien taustalla on vanhempien päihteiden käyttö. Vanhusväestön kasvava yksinäisyys kuuluu niin ikään suurkaupungin haasteisiin.

Toimeentulotuen saajien osuutta väestöstä on muuta maata korkeampi. Vuonna 2004 pääkaupunkiseudun kotitalouksista 54 434 joutui turvautumaan toimeentulotukeen arjen velvoitteista selvitäkseen. Myös asunnottomuus on selkeästi keskittynyt suuriin kaupunkeihin. Pääkaupunkiseudulla oli vajaa 4 000 yksinäistä asunnotonta vuonna 2005 eli yli puolet kaikista Suomen asunnottomista. Viimeisen kuluneen vuosikymmen aikana asunnottomien tilanne on kuitenkin muuttumassa selvästi valoisampaan suuntaan.

4. Kaupunkiohjelman 2008–10 lähtökohdat ja tavoitteet

Visio

Kaupunkiohjelma 2008–2010 perustuu pääkaupunkiseudun yhteiseen visioon.

Visiona on, että ”Pääkaupunkiseutu on kehittyvä tieteen, taiteen, luovuuden ja oppimiskyvyn sekä hyvien palvelujen voimaan perustuva maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Metropolialuetta kehitetään yhtenäisesti toimivana alueena, jossa on luonnonläheinen ympäristö ja hyvä asua, oppia, työskennellä sekä yrittää”.

Kaupunkiohjelman päätavoite

Kaupunkiohjelman päätavoitteena vision suuntaan etenemisessä on osaltaan parantaa laaja-alaisesti Helsingin seudun kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteisiä edellytyksiä toimia maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskuksena toimenpitein, jotka parantavat asumisen, oppimisen, osallistumisen, työnteon ja yrittämisen mahdollisuuksia seudulla.

Kaupunkiohjelma on seudun yhteistä visiota ja sovittuja strategioita toteuttava horisontaalinen kehittämisohjelma. Horisontaalisuudella tarkoitetaan tässä monitoimijaisuutta ja erilaisten hallintorajojen ylittämistä niin kaupunkien organisaatioissa kuin myös julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Ohjelmassa kootaan yhteen eri toimijoiden näkökulmia, osaamista ja resursseja.

Pyrkimyksenä on toimia kokeilevana kehittämisohjelmana. Kokeilevaan luonteeseen kuuluu uusien yllättävienkin kehityskulkujen etsintä ja niiden kasvuedellytysten varmistaminen. Yleisenä tavoitteena kokeilevassa lähestymistavassa on riskinottoon kannustavan, kokeiluihin ja tulevaisuuden tekemisen vahvistaminen.

5. Kaupunkiohjelma pääkaupunkiseudun kaupunkien strategioiden toteuttajana

Pääkaupunkiseudun visiota toteutetaan kolmella alueella: hyvinvointi ja palvelut, kilpailukyky sekä kaupunkirakenne ja asuminen. Kaupunkiohjelman toimintalinjat toteuttavat osaltaan näitä päämääriä sekä pääkaupunkiseudun kaupunkien strategioita.

Kaupunkiohjelman toimintalinjat toteuttavat seuraavia Helsingin kaupungin yhteisstrategioita:

- Seudun innovatiivisuuden ja helsinkiläisten osaamisen vahvistaminen, jossa toimenpiteenä on mm. pääkaupunkiseudun innovaatioympäristön kehittäminen sekä työvoiman kansainvälistämisen edistäminen
- Kaupungin palvelukokonaisuuden kehittäminen asiakaslähtöisesti, jossa toimenpiteenä on mm. palvelujen yhteiskäyttö yli kuntarajojen pääkaupunkiseudulla

Kaupunkiohjelman toimintalinjat toteuttavat seuraavia Espoon strategisia linjauksia:

- Espoo osallistuu pääkaupunkiseudun kansainvälisen kilpailukyvyn parantamiseen siten, että seudun kyky houkutella ja sitoa alueelleen kansainvälisiä investointeja, yrityksiä, koulutettua työvoimaa ja muita resurssivirtoja paranevat olennaisesti nykyisestä.
- Monikulttuurisen työelämän edistäminen
- Ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen
- Palvelujen kehittäminen myös seudullisesti niin, että kuntarajat eivät ole esteenä palvelujen saamiselle

Kaupunkiohjelman toimintalinjat toteuttavat seuraavia Vantaan strategisia tavoitteita:

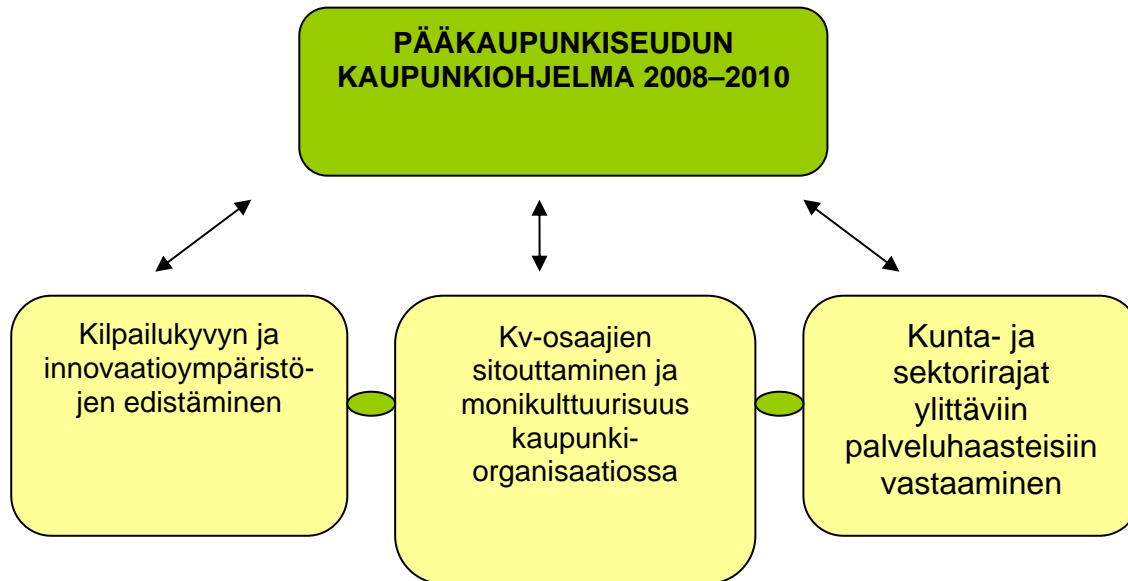
- Yritysten kansainvälistymisen edistäminen
- Työperäisen maahanmuuton edistäminen ja monikulttuurisuus voimavaraksi
- Osallistumismahdollisuuksien parantaminen
- Pääkaupunkiseudun palveluyhteistyö toteutuu

Kauniaisten kaupungin toiminnallista päämääristä kaupunkiohjelma toteuttaa yleistä lähtökohtaa:

- Hyvinvointipalveluiden osalta perusterveydenhuoltoa ja siihen läheisesti liittyvää sosiaalihuoltoa kehitetään yhteistyössä seudullisesti
- Kauniainen osallistuu aktiivisesti pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun kuntien yhteistoimintaan seudun elinvoimaisuuden ja asukkaiden palvelujen parantamiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Kaupunki kehittää palvelujaan tiiviissä yhteistyössä ja yhteistoiminnassa naapurikuntien kanssa.

6. Kaupunkiohjelman sisältö

Kaupunkiohjelman 2008–2010 toimintalinjat

Helsingin metropolialueen kilpailukyvyn ja innovaatioympäristöjen edistäminen (toimintalinja 1)

Helsingin seudun elinkeino- ja innovaatiopotentiaalia on koottu yhteen seudun innovaatiostrategian mukaisin toimenpitein. Innovaatiostrategian painopisteet ovat olleet:

- Tutkimuksen ja osaamisen kansainvälisen vetovoiman lisääminen
- Osaamiskeskittymien vahvistaminen ja yhteisten kehitysalustojen luominen
- Julkisten palveluiden uudistaminen ja innovaatiot
- Innovaatiotoiminnan tuki

Meneillään oleva PKS kaupunkiohjelma 2005–2007 on toteuttanut osaltaan Helsingin seudun innovaatiostrategian hankkeita. Hankkeet ovat olleet Helsinki School of Creative Entrepreneurship (HSCE) kumppanina Teknologiateollisuuden 100-vuotissätiö, Innovaatorahoituksen kehittäminen ja tulevaisuuden kehitysalustat ja Maahanmuuttajaosaajien neuvontapalvelut. Lisäksi Maahanmuuttajien seudullinen yritysneuvontapalveluhanke on toteuttanut seudun elinkeinopolitiikkaa. Culminatium on hallinnoinut näitä hankkeita.

Innovaatiostrategiaprosessi täydentyy, syvenee ja laajenee vuonna 2008 Helsingin metropolialueen kilpailukykystrategiaksi. Kaupunginjohtajien aloitteesta on seudun elinkeinotyöryhmän johdolla aloitettu tämän uuden sukupolven kilpailukykystrategian valmistelu syksyllä 2007.

Verrattuna innovaatiostrategiaan kilpailukykystrategiassa tulee korostumaan kuntien oma rooli ja toimenpiteet kilpailukykyyn lisäämisessä seudulla.

Osa kilpailukykystrategian hankkeista toteutetaan uudessa kaupunkiohjelmassa. Hankkeet voisivat alkaa vuoden 2008 aikana. Hankkeiden on oltava kaupunkiohjelman hankekriteerit täyttäviä.

Toimintalinjalla tuetaan, kehitetään ja toteutetaan toimenpiteitä, jotka parantavat pääkaupunkiseudun kilpailukykyä tai edistävät kilpailukykyyn lisäämiseen tähtääviä seudun strategioita ja ohjelmia.

Toimintalinjan toimenpiteet voivat liittyä strategioiden ja ohjelmien valmisteluun sekä kilpailukykyyn eri osatekijöiden tukemiseen kehittämishankkeita toteuttamalla.

Avainsanat: kilpailukykyyn metropolitulottuvuus, kilpailukykyyn eri osatekijät, elinkeinopolitiikka

Kansainvälisten osaajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatiossa (toimintalinja 2)

Seudun väestö ikääntyy ja samanaikaisesti työikäinen työvoima vähenee. Uudenmaan työmarkkinoilta on poistumassa 2015 mennessä 250 000 henkilöä. Samanaikaisesti työmarkkinoille siirtyvien nuorten ja ammattiin valmistuvien osaajien määrät eivät riitä poistuman korvaajiksi. Kaiken kaikkiaan työpaikkojen määrän arvioidaan kasvavan 1,5 prosenttia vuosina 2006–10.

Uusien väestöennusteiden mukaan seudun väestönkasvun keskeinen osatekijä on maahanmuutto.

Pääkaupunkiseudun vetovoima on keskeinen osatekijä maahanmuuton näkökulmasta. Seudun haasteena on aktiivisen maahanmuuttopolitiikan toimeenpano ja maahanmuuttajataustaisen osaajien sitouttaminen seudulle. Maahanmuuttajataustaisia osaajia tarvitaan hyvin monenlaisiin tehtäviin muun muassa palvelualoilla, rakennusalalla, teollisuudessa sekä hoiva-alalla. Mielenkiintoiset avautuvat työtehtävät voivat vetää seudulle kansainvälisiä osaajia, mutta sitouttavat tekijät ovat tärkeitä etenkin pitempiaikaisessa kiinnittymisessä. Sitouttavia tekijöitä ovat laadukkaat mm. neuvonta- ja hyvinvointipalvelut, asuminen, kulttuuritarjonta ja sosiaaliset verkostot sekä ilmapiiri.

Kunnalliset työntajat ovat lisänneet maahanmuuttajien rekrytointia. Seudun kaupunkien tavoitteissa on nostettu esiin pyrkimys lisätä maahanmuuttajien osuutta kaupunkien henkilöstöstä.

Seudun yhteistyöryhmä ”Työvoiman saatavuuden turvaaminen pääkaupunkiseudulla” – työryhmä on PKS-neuvottelukunnalle jättämässään loppuraportissa ehdottanut, että pääkaupunkiseudun kaupungin laativat maahanmuuttajataustaisille työntekijöille tarkoitetun perehdyttämismallin ja koulutuspolut sekä suunnitelman monikulttuurisuustaitojen kehittämiseksi osana pääkaupunkiseudun henkilöstöstrategiahanketta.

Suomalaisen työkultuurin omaksuminen ja siihen perehtyminen ovat varsinaisten työtehtävien omaksumisen lisäksi tärkeitä osa-alueita maahanmuuttajan työssä viihtymiselle ja siinä onnistumiselle. Vastaavasti vastaanottavan työyhteisön olisi hallittava riittävästi monikulttuurisuustaitoja ja – tietoja.

Työyhteisöjen monikulttuurisuusvalmennuksissa tulisi kokeilla innovatiivisia pedagogisia menetelmiä oppia monimuotoisuuteen liittyviä asioita.

Kansainvälisten osaajien rekrytointia ovat aloittaneet mm. SEURE Henkilöstöpalvelut Oy ja yksittäiset kaupungit. Tampereen yliopistossa käynnistyy tutkimus kansainvälisistä rekrytointiprosesseista pääkaupunkiseudulla. Myös muita tutkimushankkeita alueella on alkamassa.

Seudun kuntien ja Uudenmaanliiton yhteinen markkinointiyhtiö Greater Helsinki Promotion Ltd Oy:n tavoitteena on edistää kansainvälisten yritysten ja investointien sekä osaajien sijoittumista pääkaupunkiseudulle. Yrityksen markkinointi on kohdennetusti globaalia.

Metropolialueen yliopistoissa ja korkeakouluissa opiskelee useita tuhansia ulkomaalaisia tutkintoon johtavissa koulutuksissa. Myös ammatillisissa oppilaitoksissa ja aikuiskoulutuskeskuksissa opiskelee ulkomaalaistaustaisia. Metropolialueen yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistä aluestrategiaa vuosille 2006–2009 toteutetaan Helsinki Education and Research Area (Hera)-sateenvarjonhankkeen toimenpitein. Toimintalinjoina ovat kansainvälisen toiminnan edistäminen ja osaavan työvoiman turvaaminen. Tavoitteena on ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän lisääminen sekä heidän sitouttamisensa tälle seudulle. Yhdessä alueen muiden toimijoiden, kuten elinkeinoelämän ja kuntien, kanssa haetaan myös uusia sisällöllisiä ja toiminnallisia kehittämisalueita.

Toimintalinjalla tuetaan, edistetään ja kehitetään seudun sisäistä kansainvälistymistä.

Toimenpiteiden tavoitteena on edistää

- kulttuurien välistä vuorovaikutusta erityisesti työyhteisöissä
- lisätä monikulttuuristen yhteisöjen arvostuksen ja merkityksen ymmärrystä

- sekä edistää yhteisöjen kulttuurista lukutaitoa. Kulttuurisella lukutaidolla tarkoitetaan kykyä lukea, ymmärtää ja löytää erilaisten kulttuurien merkityksiä. Kulttuurinen lukutaito edesauttaa selviytymään ja ymmärtämään erilaisuutta monimuotoisissa yhteisöissä.

Toimintalinjalla voidaan tukea esimerkiksi uusien sisäistä kansainvälisyyttä edistävien seudullisten innovatiivisten menetelmien vertailukehittämistä (benchmarking), mallinnusta, pilotointia ja muita toimenpiteitä. Vertailukehittämistä voidaan tehdä yksityisen ja julkisen toimijaosapuolten kesken samoin kuin kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Toimintalinjan hankkeisiin voi sisältyä toimintatutkimusta prosessien edetessä.

Toimintalinja toimenpiteiden tuloksena voidaan saavuttaa seudun kaupunkien yhteinen tavoitemäärä rekrytoitavista maahanmuuttajista sekä yhteinen malli monietnisten työyhteisöjen toimivuuden edistämiseksi.

Avainsanat: seudun henkilöstöstrategia, työyhteisöjen vastaanottokyky

Kunta- ja sektorirajat ylittäviin palveluhaasteisiin vastaaminen (toimintalinja 3)

Pääkaupunkiseudun yhteisen vision ja strategian mukaisesti kilpailukyky ja hyvinvointi tukevat toisiaan. Asuminen, infrastruktuuri, hyvinvointipalvelut ja osaaminen ovat edellytyksiä kilpailukyvyille, joka puolestaan mahdollistaa asukkaiden hyvän elämän edellytykset. Esimerkiksi kansainvälisten osaajien ja yritysten sijoittumiskriteerinä ovat asuinpaikka-arvostukset. Seudun yhtenä strategisena päämääränä on turvata sosiaalista koheesiota.

Seudun kaupunkipoliittisia haasteita ovat väestörakenteen muutokset, jotka ovat vaikutuksiltaan moninaiset. Muutokset heijastuvat palvelujen tarpeisiin, palvelutuotantoon ja palvelurakenteisiin. Seudulla painottuvat jatkossa palvelujen järjestäminen yli kunta- ja sektorirajojen sekä julkisten ja yksityisten palvelujen yhteensovittaminen. Kuntalaisten osallistuminen palvelujen uudistamiseen on tärkeää.

Haasteista selviytyminen edellyttää, että toimitaan osin uudella tavalla. Palvelutuotannossa etsitään synenergiaetuja palvelujen järjestämisessä ja vastataan horisontaalisiin palveluhaasteisiin. Seudun yhteisiä kehittämistoimia ja resursseja tarvitaan järjestettäessä palvelua yhdessä, seudun raja-alueiden ylittäviä palveluita organisoitaessa ja tehtäessä horisontaalista yhteistyötä, mikä takaa sujuvat palveluprosessit asukkaan ja asiakkaan kannalta.

Kaupunkien talousarviossa vuodelle 2008 palveluinnovaatiot näkyvät mm. seuraavalla tavalla tavoitteina:

- Helsinki: Kehitetään palvelutuotantoa innovatiivisesti.
- Espoo: Painotetaan palvelujen tarjoamisen uusia malleja sekä yhteisöllisyyttä.

- Vantaa: Etsitään aktiivisesti vaihtoehtoisia ja innovatiivisia tapoja tuottaa ja rahoittaa palveluja
- Kauniainen: Kaupungin uuden tietohallintastrategian pohjalta tehostetaan tietotekniikan hyödyntämistä palvelutoiminnassa.

Helsinki ja Vantaa ovat järjestämässä innovaatiokilpailut organisaatioissaan. Kilpailujen tuloksena syntyviä innovaatioita jalostetaan kehittämishankkeiksi ja hankkeiden toteuttamisessa voidaan hyödyntää kansallista ja kansainvälistä projektirahoitusta. Innovaatioiden edistäminen on myös osa luovuuteen kannustavaa henkilöstöpolitiikkaa.

Yksityisen sektorin palveluinnovaatioiden kehittämistä tuetaan esimerkiksi TEKESin kautta SERVE-ohjelmassa. Palveluinnovaatioiden kehittämisessä voi löytyä uudenlaista yhteistyötä yksityisen ja julkisen välille.

Kuntaliiton tekemän demokratiatilipäätös-hankkeen tulosten perusteella pääkaupunkiseudun kuntalaiset toivovat selvästi nykyistä enemmän vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia mm. terveys- ja vanhuspalvelujen järjestämiseen ja sisältöihin liittyen. Rungas 80 %:ia seudun asukkaista toivoo palvelujärjestelmiä, joilla kerätään tietoa palvelujen käyttäjien näkemyksistä.

Palveluinnovaatioiden syntyminen edellyttää ihmisten toiveiden, halujen ja tarpeiden kuulemistä ja ymmärtämistä sekä prosessien, toimintatapojen ja käyttäytymisen analysointia. Asiakslähtöisessä palvelujen kehittämisessä tulisi ottaa huomioon asiakkaan erilaiset roolit palveluiden hakemisessa. Asiakas on tärkeä uusien ideoiden ja kehittämisen lähde. Asiakkaiden rooli voi olla myös toimia aktiivisena kumppanina palvelujen tuottajana.

Toimintalinjalla tuetaan uusien tai tulevien palveluntuottajien kanssa tehtävää seudullista kehittämistyötä, joka tukee kilpailukykyä palvelutuotannon alueella. Tuetaan palvelurakennetta uudistavia horisontaalisia, erilaisia rajoja ylittäviä, kehittämistoimenpiteitä. Kyseessä voi olla julkisen, yksityisen ja kuntalaisten yhteistä palvelutuotannon prosessien kehittämistä.

Palvelujen tehostaminen voi liittyä fyysisten tilojen, muun infrastruktuurin tai työorganisaatioiden uudenlaiseen käyttöön ja kokonaan uusien palvelukonseptien syntymiseen. Uudet palvelukonseptit voivat sisältää tietohallinnon, teknologian, logistiikan tai muiden uusien palvelua parantavien menetelmien hyödyntämistä. Näkökulmana on, miten olemassa olevia palveluresursseja voidaan modifioida väestöpohjan ja heidän tarpeidensa muuttuessa.

Toimintalinjalla pyritään hyödyntämään kansalaisvaikuttamisen ja – demokratian kanavia ja verkostoja myös yritys- tai julkissektorilähtöisessä kehittämisessä. Asiakkaat itse ovat kehittämisen lähteinä ja tuovat ideoitaan palvelujen kehittämiseen.

Toimintalinjalla mahdollisia toteutettavia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tietohallinnon ja prosessien kehittämistä yli kuntarajojen. Hankkeistettavia

toimenpiteitä voivat olla PKS-tietohallintoryhmän toimenpide-ehdotukset ja Kunta IT toiminnassa koottuja tieto – ja viestintätekniiikkaa hyödyntävien palvelujen kehittämisideat pääkaupunkiseudun näkökulmasta. Kehittämistarpeet voivat olla päivähoitoon, koulun ja kodin vuorovaikutukseen, turvallisesti kotona – palveluihin, asumiseen, muuttamisen ja rakentamisen palveluihin, kuluttajaneuvontaan, talous- ja henkilöstöresursseihin, asiakkaan liikkuvuuteen sosiaali- ja terveydenhoitopalvelukentässä ja yhteispalveluihin liittyviä. Tavoitteena on saada yhteentoimivia, asukas- ja asiakaslähtöisiä ja tuloksellisuutta lisääviä palveluja ja palvelukokonaisuuksia kuntasektorin käyttöön.

Avainsanat: palveluinnovaatiot ja kilpailukyky, PPP, asukas- ja asiakaslähtöisyys palvelujen kehittämisessä

7. Kaupunkiohjelman kautta rahoitettavat toimenpiteet ja hankekriteerit

Toimenpiteinä, jotka toteuttavat toimintalinjoja, voidaan rahoittaa kaupunkiohjelmasta muun muassa seuraavia:

- Seudullisten yhteistoimintamuotojen kehittämiseen liittyvät kokeiluhankkeet
- Muiden toimijoiden toteuttamat kehittämishankkeet
- Kehittämistyön pohjalta syntyneiden jatkohankkeiden käynnistäminen
- Seudullinen tiedon- ja kokemuksenvaihto sekä tiedon tuottaminen ja julkaiseminen
- Seudulliseen yhteistoimintaan liittyvät henkilöstön kehittäminen ja koulutus
- Seudullisiin haasteisiin liittyvän kansainvälisen ja kansallisen verkostoitumisen tukeminen

Kaupunkiohjelman hankekriteereinä ohjelmakaudella 2008–10 ovat

1. Lisäarvo; täydentävyys ja kytkentä nykyisiin seudullisiin toimenpiteisiin nähden
2. Tuloksellisuus ja vaikuttavuus; mitattavat ja arvioitavat tulokset
3. Tavoitteiden ja panostuksen oikea suhde
4. Innovatiivisuus; edelläkävijyys tai uudet yhdistelmät
5. Seudullinen verkostoituminen ja kumppanuus: monitoimijaisuus
6. Yhteinen sitoutuminen: kokonaisuuden pitkäjänteisyys, toimenpiteiden toteuttaminen ja juurruttaminen

Lisäksi huomioidaan työ- ja elinkeinoministeriön vaikuttavuustavoitteet ohjelmalle:

7. toimivat seudulliset yhteistyöstrategiat
8. toimivat yhteistyöverkostot ympäröivien seutujen kanssa
9. toimiva yhteistyöverkosto seuduilla ja ympäröivillä seuduilla olevien yritysten, oppilaitosten ja tutkimusyksikköjen kanssa
10. myönteinen vaikutus maakunnan aluetalouteen ja osaamiseen

8. Kaupunkiohjelman rahoituskehys vuosille 2008–2010

Uudenmaan maakuntahallitus on hyväksynyt maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman vuosille 2008–2009. Suunnitelmaan sisältyy määrärahaesitys valtion rahoituksesta aluekeskus- ja kaupunkiohjelmille (MHS 15.10.2007). Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman 2008–2010 rahoituksellisena lähtökohtana on valtion rahoituksen säilyminen vähintään nykyisen ohjelman tasolla.

Yhteensä kolmelle vuodelle kaupunkiohjelman rahoituskehys on noin 2 100 000 euroa. Kuntakohtainen jako tehdään YTV-jaon mukaisesti.

	2008	2009	2010	Yhteensä
Helsinki	150 000	150 000	150 000	450 000
Espoo	78 000	78 000	78 000	234 000
Vantaa	63 000	63 000	63 000	189 000
Kauniainen	9 000	9 000	9 000	27 000
TEM	300 000	300 000	300 000	900 000
Muu rahoitus	100 000	100 000	100 000	300 000
Yhteensä	700 000	700 000	700 000	2 100 000

9. Kaupunkiohjelman prosessit

Hankkeistaminen

Toimintalinjojen toimenpiteiden hankkeistamista tehdään koko ohjelmakauden ajan. Hankkeistamisessa hyödynnetään PKS-neuvottelukunnan ja metropolipolitiikan toteuttamiseen liittyviä hankeaihoita.

Kaupunkiohjelmaan valittavat toimenpiteet on käsitelty eri toimialojen johdon yhteistyöryhmissä ja muissa olennaisissa sidosryhmissä. Kaupunkiohjelman johtoryhmä suorittaa ehdotettujen toimenpiteiden ennakoarvioinnin ohjelmaan määriteltujen kriteerien perusteella.

Kunkin toimenpideidean vastuuorganisaatio vastaa hankkeen valmistelusta sekä hankkeen suunnitteluun ja käynnistämiseen liittyvästä päätöksenteosta. Kaupunkiohjelman johtoryhmä ja koordinointi tukevat valmistelua.

Päätöksenteko

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien kokous päättää kaupunkiohjelman sisällöstä ja vuosittaisesta toiminta- ja taloussuunnitelmasta pääkaupunkiseudun yhteistyöhön liittyvien strategisten linjausten mukaisesti. Kaupungit päättävät ohjelman rahoituskehiksestä vuosittain osana talousarviota. Kaupunginjohtajien kokous päättää kaupunkiohjelman rahoitushakemuksen jättämisestä työ- ja elinkeinoministeriöön.

Toimenpiteiden valinnan päälinjaukset tehdään vuosittaisessa toiminta- ja taloussuunnitelmassa, jonka valmistelee johtoryhmä ja hyväksyy kaupunginjohtajien kokous. Hanketason päätökset tekee ohjausryhmä.

Sopimukset

Kaupungit, Uudenmaan liitto ja työ- ja elinkeinoministeriö pyrkivät tekemään aiesopimuksen ohjelmakauden rahoituskehiksestä keväällä 2008. Eesityksen valmistelee kaupunkiohjelman johtoryhmä, hyväksyy kaupunginjohtajien kokous ja se viedään kunkin kaupunginhallituksen, Uudenmaan maakuntahallituksen ja työ- ja elinkeinoministeriön päätettäväksi.

Kaupungit ja Uudenmaan liitto tekevät ohjelmakauden rahoitusjärjestelyjä koskevan sopimuksen maakunnan kehittämisrahan ja kaupunkien yhteisrahoitusosuuden hallinnoinnista Uudenmaan liitossa.

Ohjaus ja seuranta

Kaupunkiohjelman johtoryhmä ohjaa, seuraa ja arvioi ohjelman toteutusta. Johtoryhmä raportoi kaupunginjohtajien kokoukselle. Hanketason toimintaa ohjaavat hankkeiden ohjausryhmät, jotka raportoivat kaupunkiohjelman johtoryhmälle ja tarvittaessa asianomaiselle pääkaupunkiseudun toimialajohdon kokoukselle.

Arviointi

Ennakoarviointi on toimenpiteiden hankkeistamisvaiheessa johtoryhmän tekemä toimenpide-ehdotusten käynnistämisen arviointi. Arvioinnissa käytetään toimenpiteiden vaikuttavuuden mallia. Malli on sivulla 25.

Ohjelman ollessa käynnissä tehdään vuonna 2009 ohjelman väliarviointi ulkopuolisena arviointina.

Ohjelman loppuvaiheessa tehdään toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi.

Taloushallinto

Työ- ja elinkeinoministeriö maksaa maakunnan kehittämISRahan Uudenmaan liittoon. Uudenmaan liitto laskuttaa kaupungeilta niiden maksuosuuden. Toimenpiteiden toteuttajat hakevat rahoitusta ja maksatusta Uudenmaan liitosta. Uudenmaan liitto raportoi toteutuneesta maksatuksesta johtoryhmälle.

Vuorovaikutus

Valmistelussa ja ohjelman aikana johtoryhmä, toteuttajat ja hankkeiden henkilöstö ovat aktiivisesti yhteydessä olennaisiin toimijatahoihin kuten kunkin toimenpiteen asiakas-, kohde- ja sidosryhmiin, toimenpiteen toimialalla toimiviin kaupunkien virastoihin ja yksiköihin, hankkeen toteuttajatahojen johtoon, toimialajohtoon, kaupunkien keskushallintoon ja asianomaisen valtionhallinnon alan toimijoihin.

Koordinointi

Ohjelman koordinoinnin ja seudullisten prosessien kehittämisen tarkoituksena on toteuttaa ohjelman läpiviennin edellyttämät hallinnolliset toimenpiteet, tiedotus, tukea toimintalinjojen toimenpiteitä ja kehittää seudullisten prosessien läpiviennin liittyvää osaamista. Toimenpiteinä toteutetaan mm. hankkeiden konsultointia, hankkeiden työntekijöiden ja sidosryhmien koulutusta sekä seudullisia tilaisuuksia ja seminaareja. Koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa Helsingin kaupungin tietokeskus.

Viestintä

Päivittäisessä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa tapahtuva viestintä on ohjelman keskeinen viestintäväline. Ohjelman keskeisistä tapahtumista tiedotetaan kaupunkien tiedotusyksiköiden kautta. Ohjelman tiedotuskanavia ovat internet-sivut Helsingin seutuportaalissa, esite ja uutiskirje.

Hankeprosessit

Hankkeen tai toimenpiteen läpiviennin kolme päävaihetta määrittelevät pääprosessit: valmistelu, toteutus sekä päättäminen ja jatkotoimenpiteet.

Toimenpiteen valmistelun eli hankkeistamisen prosessit ovat ideointi, suunnittelu ja päätöksenteko. Ideoinnissa on tärkeintä avoimuus ja luovuus sekä teemaan liittyvien toimijoiden sopivan laaja kytkeminen ideointiprosessiin. Suunnitteluvaiheessa toimenpidettä konkretisoidaan partnereiksi aikovien osapuolten toimesta. Rahoituksen hakeminen toimenpiteelle edellyttää vastuorganisaation ja partnereiden ohjeiden mukaista päätöksentekoa uuteen toimenpiteeseen ryhtymisestä.

Toimenpiteen toteutuksen prosessit ovat toteutus, ohjaus, johtaminen, rekrytointi, henkilöstö, seuranta, yhteistyö, taloushallinto, viestintä ja arviointi. Toimenpiteen sisäisissä prosesseissa noudatetaan vastuorganisaation prosesseja, joita usein joudutaan soveltamaan seudullisten partnereiden kanssa käytävien neuvottelujen perusteella. Hankkeita yhdistäviä prosesseja ovat seudullisen yhteistyön käytännöt, seuranta- ja raportointi kaupunkiohjelman suuntaan ja maakunnan kehittämisrahaan liittyvät käytännöt.

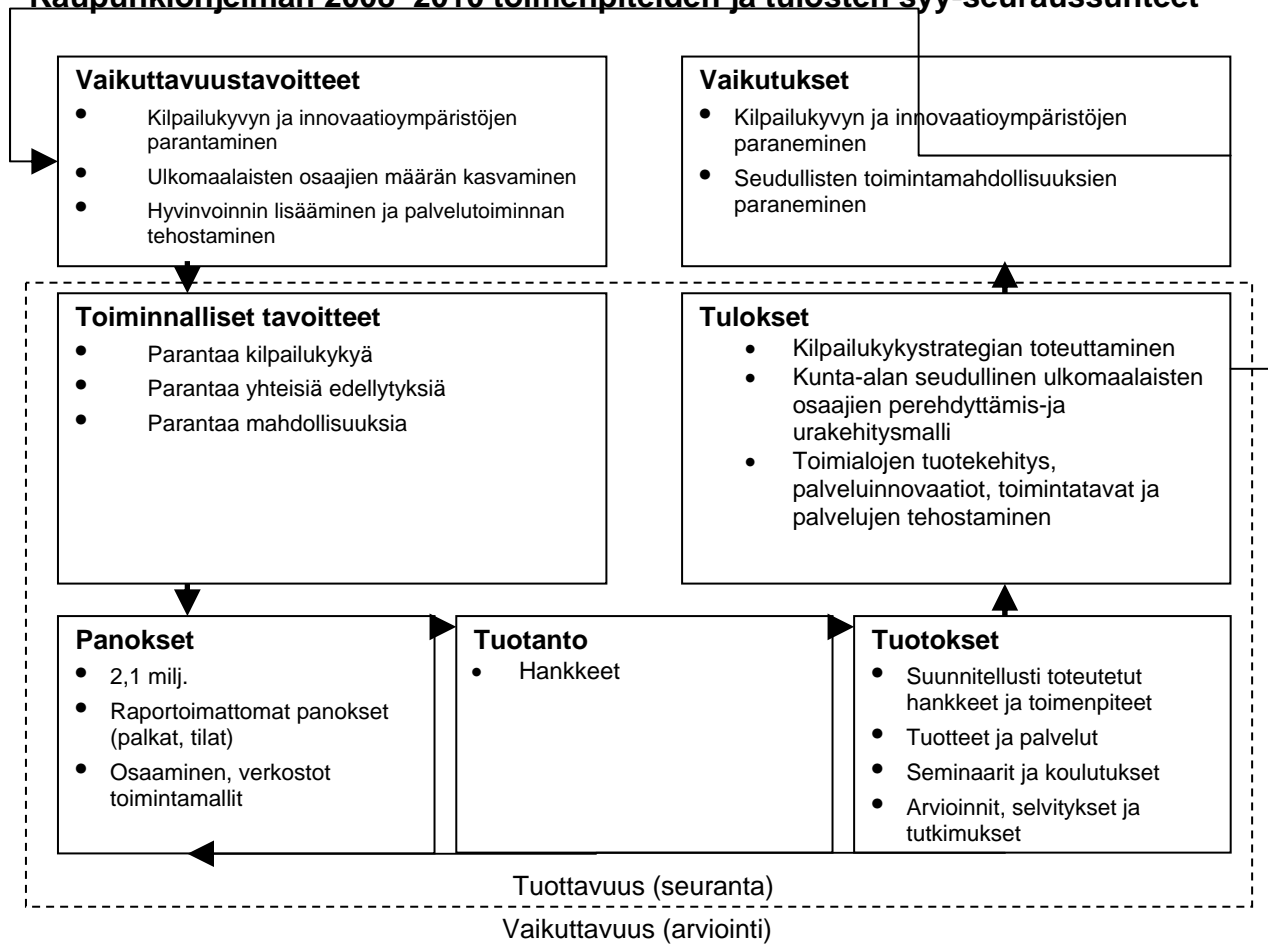
Viimeisenä toimenpiteenä ovat hankkeen päättäminen, jatkotoimenpiteet ja valtavirtaistaminen. Jo toimenpidettä suunniteltaessa otetaan huomioon, mitä tapahtuu kaupunkiohjelmarahoituksen päättymisen jälkeen. Toimenpiteen päättäminen edellyttää työsuunnitelmassa resurssien varaamista mm. loppuraportointiin. Jatkotoimenpiteinä esitettävillä toimilla ja päätösehdotuksilla tulee määritellä vastuutahot, kustannusarviot, aikataulut ja päätöksentekopolut. Toimenpiteen aikana tapahtuvaan valtavirtaistamiseen (esim. koulutus, tiedotus, ohjeistus, hyvät käytännöt) tulee varata riittävät resurssit).

Sulkeminen

Ohjelmassa käynnistettävistä toimenpiteistä tehdään johtoryhmässä päätökset viimeistään kesäkuun 2010 loppuun mennessä. Ohjelman toimenpiteiden viimeisestä maksatusajankohdasta päätetään vuoden 2010 aikana.

Kuva. Toimenpiteiden vaikuttavuus.

Kaupunkiohjelman 2008–2010 toimenpiteiden ja tulosten syy-seuraussuhteet

PÄÄKAUPUNKISEUDUN KAUPUNKIOHJELMA 2008–2010 **Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008**

Lähtökohdat ja painopisteet

Sisällöllisenä painopistealueena vuonna 2008 on toimintalinjan Kansainvälisten osaajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatiossa. Tämän toimintalinjan hankeaihoita on käsitelty seudun yhteisessä henkilöstöstrategiatyöryhmässä, ja valmius hankkeiden ja toimenpiteiden käynnistämiseen on olemassa.

Vuoden 2008 toimintasuunnitelman valmistelu on ajoittunut samaan ajankohtaan mm. metropolipolitiikan sisältöjen täsmentämisen, seudullisten rakennerahastohankkeiden valmistelun ja seudun kilpailukykystrategian laatimisen kanssa. Näiden tekijöiden vuoksi toimenpiteiden konkreettinen määrittely ja priorisointi ajoittuvat vuoden 2008 alkupuolelle.

Kaupunkiohjelman vuoden 2008 toiminta keskittyy toimenpiteiden hankkeistamiseen toimintalinjoittain ja seudullisten yhteistyöprosessien kehittämiseen. Hankkeistamisen lähtökohtana käytetään pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan valmistelutyössä tuotettuja toimenpide-ehdotuksia, kaupunkien strategia- ja toimialayhteistyössä esiin nousevia seudullisia haasteita ja vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa esiin nousevia ehdotuksia.

Kaupunkiohjelman toiminta- ja taloussuunnitelma 2008 sisältää ehdotuksen ohjelman ensimmäisen vuoden perusrahoituksen jakautumiseksi kolmelle toimintalinjalle. Kaupunkiohjelma on operatiivinen seudullisen yhteistyön työkalu. Ohjelman tarkoituksena on toteuttaa yhteistyössä valtion kanssa innovatiivisia seudullisia kehittämishankkeita, jotka osaltaan toteuttavat pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan strategiaa. Kaupunkiohjelmassa toteutetaan erityisesti sellaisia hankkeita, jotka tukevat kansainvälistä kilpailukykyä, liittyvät useaan toimialaan, eivätkä selkeästi kuulu minkään hallintokunnan vastuulle.

Toimintasuunnitelma 2008

Helsingin metropolialueen kilpailukyvyyn ja innovaatioympäristöjen edistäminen (toimintalinja 1)

Toimenpiteinä tuetaan, kehitetään ja toteutetaan seudullisen kilpailukykystrategian mukaisia hankkeita ja toimenpiteitä. Toimenpiteet voivat liittyä metropolialueen elinkeinopoliittisiin haasteisiin. Toimenpiteitä voivat olla myös liiketoimintapalvelujen ja innovaatioympäristöjen kehittäminen.

Kansainvälisten osaajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatiossa (toimintalinja 2)

Toimenpiteinä tuetaan, edistetään ja kehitetään seudun sisäistä kansainvälistymistä. Toimintalinjalla voidaan tukea esimerkiksi uusien kansainvälisyyttä edistävien innovatiivisten menetelmien mallinnusta, pilotointia ja muita toimenpiteitä.

Kunta- ja sektorirajat ylittäviin palveluhaasteisiin vastaaminen (toimintalinja 3)

Toimintalinjalla tuetaan uusien tai tulevien palveluntuottajien kanssa tehtävää seudullista palvelujen kehittämistyötä. Tuetaan palvelurakennetta uudistavia, erilaisia rajoja ylittäviä, kehittämistoimenpiteitä.

Toimintalinjalla pyritään hyödyntämään kansalaisvaikuttamisen ja demokratian kanavia ja verkostoja.

Kaupunkiohjelman koordinointi

Tietokeskus koordinoi ohjelmakauden 2008–2010 käynnistämistä. Vuoden 2008 aikana pyritään valmistelemaan ohjelmakauden aiesopimus ja sopimus ohjelman rahoitusjärjestelyistä. Toimenpiteiden määräraahakemukset valmistellaan johtoryhmän päätettäväksi. Ohjelmakauden 2005–2007 toimenpiteet viedään loppuun ja ohjelma suljetaan.

Ohjelmakauden 2005–2007 vaikutukset

Ohjelmakauden hankkeista 17 päättyi viimeistään huhtikuun loppuun mennessä 2008. Innovatiivinen lastensuojeluohjelma Ilo-hanke jatkuu vuoden 2008 loppuun, koska se käynnistyi kaksivuotisena hankkeena syksyllä 2006. ILO-hankkeessa kehitetään lastensuojelupalvelujen verkkopohjainen laatujärjestelmä.

Kaupunkiohjelmakokonaisuuden koordinoinnin toimenpiteitä vuonna 2008 ovat ohjelmakauden 2005–2007 osalta: toimenpiteiden seuranta, raportointi ja jatkoehdotusten eteenpäin vieminen; tulosten raportointi ja valtavirtaistaminen; määrärahojen käytön seuranta ja raportointi sekä ohjelman sulkeminen.

Taloussuunnitelma 2008

Pääkaupunkiseudun kaupungit ovat varautuneet kaupunkiohjelman vuoden 2008 rahoitukseen yhteensä 300 000 euron omarahoitusosuudella.

Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma 2008

Hanketason päätökset tekee johtoryhmä kaupunginjohtajien kokouksen käsiteltäviä täydennetyt hankeohjelman kevään 2008 aikana.

Vuonna 2008 painottuu toimintalinja kaksi, josta on valmiina pääkaupunkiseudun yhteistyössä syntyneitä hankeaihoita. Vuosittain kustannusarvion painotus voi vaihdella suunnitelmavuosina. Painotus päätetään kunkin vuoden toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä.

Kustannusarvio toimintalinjoittain:

Helsingin metropolialueen kilpailukyvyyn ja innovaatioympäristöjen edistäminen (toimintalinja 1)	150 00
Kansainvälisten osajien sitouttaminen ja monikulttuurisuus kaupunkiorganisaatioissa (toimintalinja 2)	300 000
Kunta- ja sektorirajat ylittäviin palveluhaasteisiin vastaaminen (toimintalinja 3)	150 000
Yhteensä	600 000

Rahoitussuunnitelma:

Kaupunkipoliittinen rahoitus, TEM (50 %)	300 000
Helsingin kaupunki (25 %)	150 000
Espoon kaupunki (13 %)	78 000
Vantaan kaupunki (10,50 %)	63 000
Kauniaisten kaupunki (1,50 %)	9 000
Yhteensä	600 000

Kaupunkiohjelman organisointi

Kaupunkiohjelman 2008–2010 toimintalinjat ovat pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan 16.11.2004 hyväksymän pääkaupunkiseudun vision ja strategian mukaiset. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunginhallitusten keväällä 2004 hyväksymän pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan yhteistyöasiakirjan mukaisesti voidaan pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman puitteissa toteuttaa yhteistyössä valtionhallinnon kanssa tehtäviä hankkeita.

Kaupunkiohjelman toiminta- ja taloussuunnitelman hyväksyy pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien kokous. Kaupunkiohjelman 2008–2010 johtoryhmä asetetaan kaupunginjohtajien kokouksessa.

Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit tekevät osuutensa mukaisen määrärahan maksatuspäätöksen vuoden 2008 yhteisrahoituksesta työ- ja elinkeinoministeriöön rahoituksen varmistuttua. Yhteisrahoitusosuudet maksetaan Uudenmaan liittoon laadittavan rahoitusjärjestelysopimuksen mukaisesti.

Kaupunkiohjelman johtoryhmä päättää hankkeille myönnettävän kaupunkien yhteisrahoituksen määrästä ohjelma-asiakirjan linjausten sekä vuosittaisen toiminta- ja taloussuunnitelman kehysten puitteissa. Kaupunkiohjelman johtoryhmä ohjaa hankekokonaisuuden toteutusta ja syventää seudullista yhteistyötä. Johtoryhmä antaa Uudenmaan liitolle esityksen hankkeille suunnattavan maakunnan kehittämISRahan määrästä. Johtoryhmä neuvottelee rahoituspäätöstä tehdessään rahoitusta hakevan hanke-esityksen toimialan seudullisten yhteistyökokousten ja organisaatioiden kanssa.

Kunkin hankkeen tai toimenpiteen vastuuorganisaatio (pääpartneri) laatii hankesuunnitelman yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Vastuuorganisaatio vastaa toimenpiteen tarvitseman kaupunkikohtaisen ja seudullisen päätöksenteon valmistelusta. Vastuuorganisaatio toimittaa hankesuunnitelman kaupunkiohjelmanrahoituksen hakemista varten kaupunkiohjelman johtoryhmän arvioitavaksi ja päätettäväksi. Myönteisen päätöksen jälkeen vastuuorganisaatio toimittaa hankehakemuksen Uudenmaan liittoon ja vastaa hankkeen toiminnasta. Vastuuorganisaatiot raportoivat kaksi kertaa vuodessa toiminnan sisällöstä kaupunkiohjelman johtoryhmälle.

Kansalliset ja EU-ohjelmat pääkaupunkiseudulla

LIITE 1

